

Lieve Joris: Vissza Kongóba

Gondolat Kiadó, 2008

A MŰ flamand szerzője miszionárius nagybátyja választott országának, a volt Belga-Kongónak, a mai Kongói Demokratikus Köztársaságnak közelebbi megismerését célul tűzve indult több hónapig tartó útra 1985-ben. Tara Houben, ahogyan a helybeliek hívták az atyát, 1923 és 1970 között végezte miszionárius tevékenységét a *brousse*-ban (a vadonban (fr.)), és sokakat térített meg, számos zárt helyi közösség életében jelentett támaszt, megújulást. Lieve Joris utazása során erről maga győződik meg, amikor a mindennapok során szembesül azzal, hogy a páter a generációkon átívelő közösségi tudat kitörölhetetlen részévé vált. A könyvben – amely mindvégig izgalmas leírásokkal helyezi bele az olvasót az akkori *zaire*-i élet forgatagába, és valójában kalandregényként is kezelhető – a főhős, maga Joris, alapvető szemléletváltozáson megy keresztül. Míg útja első részében – a volt gyarmatosító jellemvonásait magán hordozva – azt vallja, hogy az afrikai ország kizárólag magának köszönheti azt az elmaradott állapotot, amely a függetlenné vált államot, Mobutu Sese Seko Zaire-ét jellemzi, fokozatosan érti meg a volt anyaországok súlyos hagyatékát.

Egyre inkább képessé válik arra, hogy a helyiek szemüvegén keresztül lásson, érzékeljen és értsen. Joris könyve többek között azért is kiváló olvas-

mány, mert képes megfelelni egy fontos filozófiai szempontnak, melynek középpontjában a következő kérdés áll: mi a viszonya az egyik *én*nek a másikhoz, és miképp értelmezi az *én* a másikkal kapcsolatos folyamatokat – például a mindennapok nehézségeit, a fejlődési utakat, lehetőségeket. Az európai szemlélődő *én* hajlamos a sajátos afrikai viszonyokat önmagára vonatkoztatni, és ebből kiindulva olyan állásfoglalásokat tenni, amelyek nem a valós helyi állapotot jellemzik, vagy éppenséggel egy torzított képen keresztül értelmezik azt. Intrepretációs problémáról van tehát szó. A szemlélődőnek meg kell próbálnia az adott helyi problémát önmagában a problémában leírnia, ehhez pedig egyrészt kell, hogy a helyszínt (jól) ismerje, a helyszínen tartózkodjon, és ott tudjon behelyezkedni a helyi valóságba. Az európai vizsgálódó *én* értelemszerűen a szocializációját adó nyugati/északi modell szerint közelíti a tőle szocializációs értelemben távol álló és kulturálisan különböző afrikai kérdést, és csak akkor képes az afrikaiak számára is elfogadható választ megadni, ha saját magában teret enged egyfajta paradigmaváltásnak. Mindez egy szükséges elvárt hermeneutikai feltétel, amelyet a szerző saját maga útja végére képes kielégíteni, és gondolatait ennek jegyében kötetbe foglalni. A szemléletváltozás folyamatának érzékelése is értékes ajándék a kötet valamennyi olvasójának.

A *Vissza Kongóba* a világtól elzárt kisfalvas településektől egészen a nagyvárosi milliőig bezárólag izgalmas szocio-kulturális keresztmetszetet mutat meg a '80-as évek Zaire-éjéről. A szerző ellátogat például Yangapompéba, nagybátyja kedvenc falujába, ahonnan rövid idő után rohamléptékben távozik, mert nem tudja elviselni, hogy a helybeliek Tata Houben reinkarnációjaként kezelik, és valójában megváltóként fogadják, akitől helyzetük jobbra fordulását várják. A főváros, Kinshasa becserkészése után Mobutu szülőfalujába, Gbadolite-ba visz el bennünket az író. „Nem Mobutu az egyetlen olyan afrikai vezető, aki szülőfaluját egy rántással felverte prehisztorikus álmából,” írja, majd részletesen mutatja be, hogyan váltak valóra az elnök nagyszabású településfejlesztési tervei (nemzetközi repülőtér, elnöki palota építése, stb.). A könyv talán leginkább magával ragadó fejezete a *Colonel Ebeya* hajón tett tizenhat napos utazás, amelynek végén Joris a Kongó-folyó legjelentősebb kikötővárosába, Kisanganiba utazik – oda, „ahol a civilizáció nemcsak felvillant az őserdő mellett, mint másutt a folyó mentén, de meg is állapodott, mintha meg akarta volna nézni, aztán pedig az uralma alá vonni az őserdőt.” Aztán egy elővigyázatlanul készített utcai interjú, majd egy volt katonai repülőtér meglátogatása és lefotózása nem várt bonyodalmakat, mi több napokon tartó kihallgatásokat és elzárást jelent Jorisnak.

„Azon az éjszakán úgy mártózom meg a városban, mint egy meleg fürdőben. Az egyik matongei teraszon François barátai kezet ráznak velem. Örülnek, hogy visszatértem. És hogy ennél komolyabb baj nem történt. Vállon veregetnek.

– Most már legalább mindent láttál!”

A könyv magyar változatának élvezetes nyelvezetéről Törő Krisztina Noémi gondoskodott – ki kell emelnünk a kiváló fordítást, és a jegyzetekben, valamint az utószóban olvasható értékes háttérinformációkat; mindezek nyomán egy meghatározó mai afrikai témájú könyv született, amelyet az Afrika iránt érdeklődők és az Afrikát kutatók számára egyaránt „kötelező” olvasmányként ajánlhatunk.

Tarrósy István

Szerzőinkről

Bernadett Arowolo

Grafikus, festőművész

Búr Gábor

Tanszékvezető, egyetemi docens, ELTE BTK

Fabényi Julia

Művészettörténész, a Baranya Megyei Múzeumok igazgatója

Grünhut Zoltán

Politológus, Ph.D. hallgató, PTE BTK

Horváth Beáta

Néprajzkutató, antropológus

Keserű Dávid

Politológus hallgató, PTE BTK

Mihálffy Balázs

A Magyar Iszlám Közösség sejkje

Szilasi Ildikó

Antropológus, Ph.D. hallgató, PTE BTK

Tarrósy István

Ph.D. aspiráns, egyetemi oktató, PTE BTK – PTE KTK

Wilhelm Zoltán

Tanszékvezető, egyetemi docens, PTE TTK